

Δρ. Ιωάννης Ν. Αίλιος

*εκλ. Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας
της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης*

Γυναικείες μορφές της Παλαιάς Διαθήκης¹

Η διαπραγμάτευση του θέματος σχετικά με την παρουσία των γυναικών στην Παλαιά Διαθήκη είναι εκ των πραγμάτων άκρως ενδιαφέρουσα, καθώς η Παλαιά Διαθήκη,² όχι μόνο προβάλλει έντονα τη γυναικεία παρουσία με πρωταγωνιστικό ρόλο στη θεολογία της, αλλά και έχει δώσει σε μερικά βιβλία της γυναικεία ονόματα, καθώς γυναίκες πρωταγωνιστούν σε αυτά και προετοιμάζουν με τον τρόπο τους το δρόμο για να έρθει ο Μεσσίας. Παρατηρούμε πράγματι πως γυναικεία ονόματα κοσμούν ακόμα και τίτλους των βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης, όπως της *Ρούθ*, της *Ιουδίθ* και της *Έσθήρ*, όπως έχουμε και τα ομώνυμα βιβλία.

Ίσως το πιο γνωστό πρόσωπο της Παλαιάς Διαθήκης που δεσπόζει και στα 49 της βιβλία, και στην Καινή Διαθήκη, αλλά και στον μετέπειτα βυζαντινό πολιτισμό είναι η Εύα. Σύμφωνα με την πασίγνωστη διήγηση της *Γενέσεως* και του προπατορικού αμαρτήματος, ο Θεός, όταν είδε πως δεν ήταν ωραίο ο Αδάμ να είναι μόνος του, έφτιαξε από την πλευρά του, τον ώμο του, την ώρα που κοιμόταν, την Εύα για να είναι ισάξια με τον Αδάμ. Μέσα σε ένα ανδροκρατούμενο κόσμο, ο συγγραφέας εξυψώνει ιδιαίτερα την γυναίκα καθώς την παρουσιάζει ισάξια με τον άνδρα. Δημιουργείται από την πλευρά του Αδάμ, κατά το 2^ο κεφάλαιο του βιβλίου *Γένεσις*³ (πέρα από το γεγονός ότι η πρώτη διήγηση της δημιουργίας του ανθρώπου, στο 1^ο κεφάλαιο του ίδιου βιβλίου, αναφέρει πως ο Θεός δημιούργησε τα δύο φύλα,

¹ Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Άγκυρα Ελπίδος* (δημνιαία έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Ιεραπόλινης και Σητείας), Ιανουάριος – Φεβρουάριος 2008, περίοδος Β΄ τεύχος 42, σελ. 30 – 41.

² Η Παλαιά Διαθήκη δεν είναι φυσικά ένα βιβλίο, όπως φαίνεται στα σημερινά μάτια, αλλά μία σειρά χιλιάδων χειρογράφων που τα βρήκαμε με πολλές δυσκολίες στο διάβα των αιώνων, και είναι αναμφισβήτητο το πιο γνωστό στην παγκόσμια φιλολογία.

³ Γένεσις 2, 21 – 23.

το ανδρικό και το γυναικείο, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο⁴), για να τονίσει πως η Εύα είναι ισάξια του Αδάμ, και όχι από κάποιο χαμηλό σημείο του ανθρωπίνου σώματος, π.χ. τα πόδια του. Βέβαια παρατηρούνται κάποια σημάδια κατωτερότητας της γυναίκας, αλλά δεν ήταν νοητό την εποχή εκείνη αυτά τα σημεία να μην υπάρξουν. Π.χ. πρώτα πέφτει στην αμαρτία η Εύα και αυτή παρασέρνει τον Αδάμ. Πράγματι, όπως σχολιάζουν σύγχρονοι ερευνητές των κειμένων της Παλαιάς Διαθήκης, θα ήταν πολύ βαρύ για την εποχή εκείνη να φανεί στη διήγηση πως ο άνδρας παρέσυρε στο κακό τη γυναίκα, ενώ το αντίθετο φάνταζε πολύ πιο φυσιολογικό. Τελικά ξέρουμε πως αυτή η σκηνή επικράτησε. Η Εύα έκοψε πρώτα τον καρπό και αυτή παρέσυρε τον άνδρα.

Όμως παρότι η Εύα πρώτη έκοψε τον καρπό δεν φαίνεται κατώτερη από τον άνδρα καθώς ο Αδάμ διατηρεί στο ακέραιο την ευθύνη του. Από το διάλογο μέσα στον κήπο με τον ίδιο το Θεό εκείνο το πρώτο απόγευμα μετά την πτώση, φαίνεται καθαρά πως ο Αδάμ δεν έχει καμία δικαιολογία ακόμα και στην περίπτωση που τον παρέσυρε η Εύα. Έπρεπε να προσέξει και να μείνει μακριά από το συγκεκριμένο δέντρο.

Το προπατορικό αμάρτημα το προσέλαβε η λειτουργική ζωή της Εκκλησίας σε πολλές εκφράσεις της και κυρίως στην ποίηση της. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αναμφισβήτητα το τροπάριο της Κασσιανής που ακούγεται σε όλες τις εκκλησίες κάθε Μεγάλη Τρίτη, εδώ και 1200 χρόνια περίπου από τότε που γράφτηκε, λέγει πως εκείνη η γυναίκα που σκούπισε μετανοημένη με τα μαλλιά της τα πόδια του Χριστού, αυτή η γυναίκα σκούπισε ακριβώς τα ίδια πόδια που άκουσε η Εύα το μοιραίο απόγευμα στα Ανατολικά της Εδέμ, στον κήπο του παραδείσου:

«Καταφιλήσω του αγράντους σου πόδας...

ᾠν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὐὰ τὸ δειλινὸν

κρότον τοῖς ὤσιν (ἐν) ἡχηθεῖσα

τῷ φόβῳ ἐκρύβη».⁵

Το τροπάριο τονίζει την εκκλησιαστική θεολογία, όπου ο Χριστός είναι ο άσαρκος Λόγος της Παλαιάς Διαθήκης που φωτίζει τους Πατριάρχες,⁶ με την

⁴ Γένεσις 1, 27.

⁵ *Ιερά Σύνοχης και τα άγια πάθη*, με επιμέλεια Νικολάου Παν. Παπαδόπουλου, Εκδ. Ι. Ρέκου και Σία, σελ. 406.

παρουσία τριών γυναικών. Γυναίκα έγραψε το τροπάριο, η Κασσιανή, γυναίκα παρέσυρε τον Αδάμ στην πτώση και κρύφτηκε εκείνο το μοιραίο δειλινό, η Εύα, και γυναίκα με πλήρη μετάνοια προσεγγίζει τον Κύριο λέγοντας το *ἡμαρτον*. Σύνδεση Παλαιάς και Καινής Διαθήκης με τρεις γυναίκες. Πάλι η γυναίκα εξαιρείται.

Μία άλλη γυναίκα που ξεχωρίζει στην Παλαιά Διαθήκη είναι η Ρουθ, το όνομα της οποίας, όπως ήδη προαναφέραμε, κοσμεί ένα από τα 49 βιβλία της Π.Δ. και συγκεκριμένα το 8^ο. Η ιστορία της είναι μία απλή ιστορία που συμβάλει στον κεντρικό θεολογικό άξονα της Αγίας Γραφής. Η Ρουθ πρέπει να έζησε την εποχή των *Κριτών*, όπως γράφει το ίδιο το βιβλίο, και ήταν Μωαβίτισσα, καταγόταν δηλαδή από τη Μωάβ, μία πόλη ανατολικά της Νεκρής Θάλασσας, όπου και κατοικούσε. Όλα ξεκίνησαν όταν μία οικογένεια μετακόμισε στην Μωάβ από τη Βηθλεέμ γιατί στη Βηθλεέμ έπεσε μεγάλος λιμός. Η Ρουθ γνωρίστηκε με τον Μααλόν, γιο αυτής της οικογένειας, και τον παντρεύτηκε, όμως σε λίγο καιρό χήρεψε και αυτή και η πεθερά της η Νωεμίν. Η πεθερά της αναγκάζεται να γυρίσει πίσω στη Βηθλεέμ και η Ρουθ αποφασίζει να την ακολουθήσει, παρότι η πεθερά της την προτρέπει να παραμείνει στην πατρίδα της. Στη Βηθλεέμ για να ζήσει η Ρουθ δουλεύει στα χωράφια του Βοόζ, ο οποίος ήταν και μακρινός συγγενής της. Ο Βοόζ την ερωτεύεται, την παντρεύεται, και από το γάμο τους γεννιέται ο Ωβήδ, ο οποίος ήταν παππούς του Δαβίδ, από την γενιά του οποίου θα προέλθει ο Ιησούς Χριστός.⁷ Ξέρουμε από την έρευνα πως το εν λόγω βιβλίο γράφτηκε από κάποιον που ανήκε τον κύκλο του προφήτη Σαμουήλ,⁸ ο οποίος έχρισε για πρώτη φορά βασιλείς στην ιστορία των Ιουδαίων, και συγκεκριμένα τους Σαούλ και Δαβίδ, από την γενιά του οποίου θα προέλθει ο Χριστός. Για να αναφερθεί το βιβλίο στην προϊστορία του Μεσσία δεν χρησιμοποίησε τα όνομα κάποιου από τους άνδρες της υπόθεσης, όπως του Βοόζ ή του Ωβίδ, αλλά το όνομα μιας γυναίκας, της Ρουθ. Είναι εύλογο πως το όνομα της

⁶Βλ. Νίκου Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β' τόμος, έκθεση της ορθόδοξης πίστης σε αντιπαράθεση με τη δυτική χριστιανοσύνη*, εκδ. Π. Πουναρά, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 62 και εξής. *Οι δύο «δημιουργίες» στο έργο του Γρηγορίου Νύσσης*, δημοσιευμένο στο *Μυστήριον ἐπὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων, καὶ ἄλλα μελετήματα*, εκδ. Π. Πουναρά, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 183.

⁷ Ρουθ, 1 – 4.

⁸ Βλ. Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, σημεία, νοήματα, αποτυπώματα*, εκδ. Π. Πουναρά, Θεσσαλονίκη 2002, 72 – 73, όπου υπάρχουν και αρκετές πληροφορίες για το βιβλίο της Ρουθ. Βλ. επίσης Σταύρου Ε. Καλαντζάκη, *Εισαγωγή την Παλαιά Διαθήκη*, (επιμέλεια Αθανάσιος Παπαρνάκης Δρ. Θ.), εκδ. Π. Πουναρά, Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 403.

Ρουθ βρίσκεται και στη γενεαλογία του Ιησού Χριστού, όπως μας την παραδίνει ο ευαγγελιστής Ματθαίος στην πρώτη σελίδα του ευαγγελίου του γράφοντας χαρακτηριστικά : «...Σαλμών δε ἐγέννησε τὸν Βοὺζ ἐκ τῆς Ραχάβ» ο δεύτερος άνδρας της Ρουθ, «Βοὺζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὡβὴδ ἐκ τῆς Ῥουθ, Ὡβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί, Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησε τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα...»⁹. Μία απλή γυναίκα που υπό άλλες συνθήκες θα περνούσε εντελώς απαρατήρητη καθώς η ζωής της δεν έχει τίποτα το συγκλονιστικό στην ιστορία της Παλαιάς Διαθήκης – παντρεύτηκε κάποιον από άλλο μέρος (τη Βηθλεέμ) – αποκτά μεγάλη σημασία καθώς θα γεννήσει τον παππού του Δαβίδ, δηλαδή θα αποτελέσει μέρος της προϊστορίας του Ιησού Χριστού. Γι' αυτό δεν συγκαταλέγεται μόνο στα γνωστά ονόματα της Παλαιάς Διαθήκης, αλλά και της πρώτης πρώτης σελίδας της Καινής.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό πως γυναίκες γίνονται και *Κριτές*, πρόσωπα που πρωταγωνιστούν και κατευθύνουν τη ζωή του Ισραήλ μεταξύ του 12^{ου} ως τη μέση περίπου του 11^{ου} αιώνα, δηλαδή από τότε που πέθανε ο Ιησούς του Ναυή μέχρι τον προφήτη Σαμουήλ. Μία γυναίκα που κατατάσσεται μεταξύ των Κριτών είναι η προφήτισσα *Δεββώρα*. Η Παλαιά Διαθήκη στο βιβλίο των Κριτών 5,7 γράφει τα εξής για τη Δεββώρα :

«Ἐξέλιπον οἱ δυνατοὶ ἐν Ἰσραὴλ, ἐξέλιπον,
ἕως οὗ ἀναστῆ Δεββώρα,
ἕως οὗ ἀναστῆ μήτηρ ἐν Ἰσραὴλ».

Επίσης πολύ χαρακτηριστική αν αναλογιστούμε και εδώ την ανδροκρατούμενη κοινωνία μέσα από την οποία βγήκε : «Ἐλειψαν οἱ δυνατοὶ ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, μέχρι να φανεί η Δεββώρα, μέχρι να φανεί ως μητέρα του Ἰσραὴλ».

Μία άλλη γυναίκα που αναφέρεται στο 6^ο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης που λέγεται *Ιησούς του Ναυή* και θα γίνει αντικείμενο θετικών σχολιασμών από την Καινή Διαθήκη και τη μετέπειτα βυζαντινή θεολογία είναι η πόρνη *Ραάβ* που μένει στην Ιεριχώ. Βρισκόμαστε την εποχή που οι Ισραηλίτες έχουν επιστρέψει στη γη Χαναάν από την Αίγυπτο, αλλά αντιμετωπίζουν προβλήματα εγκατάστασης καθώς πολλές πόλεις τους έχουν καταληφθεί από τους Αμορραίους βασιλιάδες. Μία από αυτές είναι και η Ιεριχώ, όπου διαμένει η Ραάβ.

⁹ Ματθ. 1, 5 – 6.

Ο Ιησούς του Ναυή στην προσπάθεια του να καταλάβει την Ιεριχώ, στέλνει ανθρώπους στην πόλη για να κατασκοπεύσουν την κατάσταση. Όταν οι κατάσκοποι των Ισραηλιτών θα μπουν στην Ιεριχώ για να βολιδοσκοπήσουν την πόλη, η πόρνη Ραάβ θα δεχτεί καλοπροαίρετα να τους φιλοξενήσει στο σπίτι της. Όταν θα κινδυνέψουν εκείνη, σεβόμενοι τη φιλοξενία της, δεν θα τους καταδώσει, αντιθέτως θα τους φυγαδέψει κατεβάζοντας τους από το παράθυρο με ένα κόκκινο σχοινί. Οι κατάσκοποι Ισραηλίτες τη συμβουλεύουν να αφήσει το σχοινί στο παράθυρο, και εκείνη ακολουθεί πιστά την συμβουλή τους. Όταν αργότερα θα κυριέψουν αγρίως την Ιεριχώ, βλέποντας το κόκκινο σχοινί θα καταλάβουν πως αυτό το σπίτι τους είχε προσφέρει φιλοξενία και κάλυψη, και έτσι δεν θα σκοτώσουν ούτε την Ραάβ, ούτε τους συγγενείς της.¹⁰ Η Ραάβ θα γίνει το σύμβολο της πλήρους εμπιστοσύνης. Άκουσε τους κατασκόπους των Ισραηλιτών και σώθηκε. Ο Απόστολος Παύλος στο 11^ο κεφάλαιο της Προς Εβραίους επιστολής αναφέρει χαρακτηριστικά για τη Ραάβ : «Πίστει τὰ τείχη Ἰεριχώ ἔπεσε κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Πίστει Ῥαάβ ἡ πόρνη οὐ συναπόλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ’ εἰρήνης».¹¹ Ο Ιωάννης Χρυσόστομος, πολλούς αιώνες μετά, θα πει πως η Ραάβ είναι η εικόνα της Εκκλησίας, η οποία Εκκλησία δεν δέχτηκε τους κατασκόπους τους Ιησού του Ναυή, αλλά τους μαθητές του Χριστού.¹²

Βέβαια οι γυναίκες δεν φέρνουν μόνο το καλό στην Παλαιά Διαθήκη, αλλά και τη συμφορά, συνδέοντας πολλές φορές το όνομα τους με αυτήν. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της *Ιεζάβελ*, πρόσωπο που ζει περίπου το 875 π.Χ. στα χρόνια του προφήτη Ηλία. Η Ιεζάβελ, που προέρχεται από τη βασιλική οικογένεια των Φοινίκων, είναι η σύζυγος του βασιλιά του Ισραήλ Αχαάβ, και θέλει να επιβάλει τη λατρεία του ψεύτικου Θεού Βάαλ. Η Ιεζάβελ με διαταγή της σκοτώνει πολλούς προφήτες που διδάσκουν την πίστη στον αληθινό Θεό και ο Ηλίας ζει κρυμμένος και περιπλανώμενος σε διάφορα μέρη. Μάλιστα η Γραφή μας πληροφορεί πως ζούσε τρεφόμενος και κρέας και ψωμί που έφερναν τα κοράκια αλλά και με τη βοήθεια μια

¹⁰ Ιησούς του Ναυή, 2,3,6.

¹¹ Προς Εβραίους, 11, 30 – 32.

¹² Βλ. Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, σημεία, νοήματα, αποτυπώματα*, Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 60, όπου υπάρχει και η αναφορά στο συγκεκριμένο χωρίο του Ιωάννου Χρυσοστόμου (Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Λόγος περί μετανοίας* PG 49, 330).

χήρας από τη Σερεπτά της Σιδώνας ένα κοράκι του φέρνει τροφή.¹³ Προβλέπει τριετή ξηρασία στη χώρα. Ο βασιλιάς Αχαάβ και η γυναίκα του δεν το δέχονται και αποφασίζουν να καταφύγουν σε ένα *πείραμα* για να αποδείξουν τη δύναμη του δικού τους Θεού. Συγκεντρώθηκαν 450 ψευδοπροφήτες του Βάαλ μαζί με 300 προφήτες της Αστάρτης, μίας άλλης ψεύτικης θεάς, στο όρος Κάρμηλον. Εκεί ήταν και ο Ηλίας μαζί με ολόκληρο τον λαό. Έφτιαξαν ένα θυσιαστήριο, έβαλαν επάνω ένα μοσχάρι και ο Ηλίας πρότεινε να παρακαλέσουν τον Θεό Βάαλ ρίξει με θαυματουργικό τρόπο φωτιά από τον ουρανό για να ανάψει φωτιά, και το ίδιο θα έκανε και εκείνος.¹⁴ Οι προφήτες παρακαλούσαν έντονα τον ψεύτικο Θεό, όμως η Παλαιά Διαθήκη λέγει κατά λέξη πως από τον ουρανό δεν ακουγόταν *ούτε φωνή, ούτε ακρόασις*, «*οὐκ ἦν φωνή καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις*», κατά την πολύ γνώστη έκφραση που έμεινε παροιμιώδης¹⁵. Ο Ηλίας διέταξε αμέσως να καταβρέξουν τα ξύλα και στο δικό του θυσιαστήριο. Επικαλέστηκε το δικό του Θεό και αμέσως φωτιά από τον ουρανό κατέκαψε τα πάντα. Το περιστατικό συνδέεται αναμφισβήτητα με το πρόσωπο της Ιεζάβελ, η οποία όμως συνδέεται με αρνητικά γεγονότα και όχι με θετικά. Στην Παλαιά Διαθήκη οι γυναίκες δεν φέρνουν μόνο τα καλά. Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να βάλουν σε μελάδες μεγάλους προφήτες ή ακόμα και έναν ολόκληρο λαό.

Πολλά περιστατικά που συνδέονται με την παρουσία γυναικών είναι αυτά που σχετίζονται με τη ζωή του βασιλιά Σολομώντα. Κάποτε στην επικράτεια του Σολομώντα συνέβηκε το εξής περιστατικό. Μία γυναίκα, πόρνη, την ώρα που κοιμόταν κατά λάθος έπνιξε το νεογέννητο παιδί της. Μέσα στη ζάλη της αποφασίζει να κλέψει το παιδί μίας άλλης γυναίκας πόρνης που έμενε στο ίδιο σπίτι με εκείνη, και είχαν γεννήσει την ίδια μέρα.¹⁶ Τα βρέφη ήταν νεογέννητα και δεν ήταν ευδιάκριτες οι διαφορές μεταξύ τους. Έκλεψε κρυφά το ξένο βρέφος που ήταν ζωντανό και στη θέση του έβαλε το δικό της που ήταν νεκρό. Όταν η πραγματική μητέρα του κλεμμένου βρέφους αντιλήφθηκε πως το παιδί της δεν υπήρχε στη θέση του, άρχισε να ψάχνει αλλόφρων. Ως μάνα αμέσως κατάλαβε ποιο ήταν το δικό της παιδί και ποια είχε πάρει το παιδί της – άλλωστε σύμφωνα με το κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης δεν

¹³ Βασιλειών Γ', 17, 6. Βλ. και Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης*, σελ. 93.

¹⁴ Α' Βασιλέων (ή Βασιλειών Γ') 18.

¹⁵ Α' Βασιλέων (ή Βασιλειών Γ') 18, 26.

¹⁶ Α' Βασιλέων (ή Βασιλειών Γ') 3, 16 – 20.

έμενε άλλος στο ίδιο παρά αυτές τις δύο γυναίκες.¹⁷ Η ψεύτικη μάνα που το είχε πάρει άρχιζε να φωνάζει υποκριτικά πως το παιδί ήταν δικό της, μη θέλοντας να αποκαλύψει πως το έκλεψε καθώς φανερόνταν η ανομία της και η συζήτηση έφτασε στο αδιέξοδο. Τότε η πραγματική μάνα σκέφτηκε πως θα έπρεπε να παρουσιαστούν στο βασιλιά Σολομώντα και να κρίνει εκείνος την υπόθεση.

Όταν ο Σολομών βρέθηκε μπροστά στις δυο γυναίκες, του ήταν αδύνατον να ξεχωρίσει ποια ήταν η πραγματική μάνα, καθώς και οι δύο πειστικά υποστήριζαν πως το παιδί ήταν δικό τους. Τότε ο Σολομών, που έμεινε γνωστός στην ιστορία για τη σοφία του, δηλαδή για το ότι είχε *θηλυκό μυαλό*, αποφάσισε να δώσει τη δική του λύση. Τους απαντάει πως αφού η καθεμία σας λέγει πως το παιδί είναι δικό της, θα το κόψουμε στη μέση και θα δώσουμε στη κάθε από το μισό για να μην αδικήσουμε καμία. Εκείνη την ώρα η γυναίκα που έλεγε ψέματα απάντησε κυνικά : «Μοιράστε το, έτσι δεν θα ανήκει σε καμία μας»,¹⁸ καθώς δεν την ένοιαζε ιδιαίτερα ο θάνατος ενός ξένου παιδιού. Η πραγματική μάνα αμέσως σπάραξε μόλις άκουσε πως θα σκοτώσουν το παιδί της και παρακάλεσε το βασιλιά προκειμένου να μην χάσει το παιδί της, να το πάρει η άλλη γυναίκα ώστε να το βλέπει, τουλάχιστον, ζωντανό από μακριά. «Κύριε μου, δώστε σε αυτήν το παιδί και μην το σκοτώνεται» ήταν τα ακριβή λόγια της κατά το κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης.¹⁹ Ο Σολομών μόλις είδε το ενδιαφέρον της μίας γυναίκας και την πλήρη αδιαφορία της άλλης κατάλαβε αμέσως ποια έλεγε την αλήθεια και έδωσε το βρέφος στην πραγματική μάνα. Οι γυναίκες πρωταγωνιστούν στο συγκεκριμένο επεισόδιο αλλά δεν καταφέρνουν να ξεγελάσουν το Βασιλιά.

Μία άλλη γυναίκα που αναμφισβήτητα έρχεται σε υποδεέστερη θέση σε σχέση με τον πάνσοφο Σολομώντα είναι σίγουρα η βασίλισσα της Σαβά. Ακούγοντας τόσο καιρό τις φήμες για τη σοφία του Σολομώντα, έρχεται η ίδια στα Ιεροσόλυμα για να εξακριβώσει από κοντά τις φήμες. Μαζί της έχει μία τεράστια ακολουθία από καμήλες φορτωμένες αρώματα, χρυσάφι και πολύτιμα πετράδια.²⁰ Ο Σολομών απάντησε σε όλες τις δύσκολες ερωτήσεις της βασίλισσας, η βασίλισσα της Σαβά

¹⁷ Α' Βασιλέων (ή Βασιλειών Γ') 3, 18.

¹⁸ Α' Βασιλειών, 3, 26.

¹⁹ Α' Βασιλειών, 3, 26.

²⁰ Α' Βασιλειών, 10, 1 – 2. Β' Χρονικών ή Παραλειπομένων Β', 9, 1.

θαύμασε τις σοφές παροιμίες του και ομολόγησε στο Σολομώντα πως : «Η σοφία σου και τα αγαθά σου, ξεπερνούν καθετί που άκουσα για σένα».²¹

Βέβαια οι γυναίκες παίζουν και έντονα αρνητικό ρόλο στη ζωή του Σολομώντα, καθώς γυναίκες είναι αυτές που θα τον οδηγήσουν στη λατρεία μία ψεύτικης θεάς, της σιδώνιας Ασάρτης, καθώς και τον Μιλκώμ των Αμμωνιτών.²² Ο ίδιος ο Σολομών κατά τα κείμενα ήταν ιδιαίτερα *φιλογύναιος*, δηλαδή *γυναικάς* με τη σύγχρονη γλώσσα.²³ Αναμφισβήτητα ο παράγοντας που παρέσυρε τον Σολομώντα είναι ιδιαίτερα μετρήσιμος, όμως εκείνο που έχει ιδιαίτερη βαρύτητα είναι η ευθύνη του ίδιου Σολομώντα, καθώς είναι ελεύθερος και υπεύθυνος άνθρωπος. Το ίδιο παρατηρείται και με τον Αδάμ και την Εύα. Η Εύα παρέσυρε τον Αδάμ, αλλά η ευθύνη είναι κατεξοχήν του Αδάμ. Τα κείμενα το δείχνουν ρητώς.²⁴

Ένα άλλο σημείο της Παλαιάς Διαθήκης που δείχνει τη σημαντική παρουσία της γυναίκας είναι αναμφισβήτητα το βιβλίο της *Ιουδίθ*. Άλλωστε είναι ένα ακόμα βιβλίου που φέρει γυναικείο όνομα. Ο συγγραφέας του βιβλίου που ζει τον 2^ο π.Χ. αιώνα, (συνεπώς τότε γράφτηκε το βιβλίο) κάνει το εξής συναρπαστικό. Ενώ η πρωταγωνίστρια του έργου του, Ιουδίθ, ζει τον 4^ο π.Χ. αιώνα, την τοποθετεί να ζει στη Βαβυλώνια αιχμαλωσία δηλαδή τον 6^ο αιώνα, προφανώς γιατί ήταν μια συναρπαστική γι' αυτόν εποχή, από όπου θα μπορούσε να αντλήσει πολλά συναρπαστικά στοιχεία.²⁵

Σύμφωνα λοιπόν με τη διήγηση του βιβλίου ο βασιλιάς Ναβουχοδονόσορας με το στρατηγό του Ολοφέρνη, πριν καταστρέψει εντελώς τα Ιεροσόλυμα, πολιορκεί το οχυρό των Ισραηλιτών το κάστρο Βαιτυλούα. Η πολιορκία του συγκεκριμένου ιερού σήμαινε αυτομάτως και άνετη πολιορκία των Ιεροσολύμων. Πράγματι οι Ισραηλίτες θρηνούν και οδύρονται για την επικείμενη καταστροφή που την βλέπουν να βρίσκεται επί θύραις. Μόλις έπεσε το οχυρό ο συνεργάτης του Ολοφέρνη Αχιώρ,

²¹ Α' Βασιλειών, 10, 7' Β' Χρονικών ή Παραλειπομένων Β', 9, 6.

²² Α' Βασιλέων (Βασιλειών Γ') 11, 5.

²³ Πρβλ. για το θέμα το έργο του Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, σημεία, νοήματα, αποτυπώματα*, σελ. 92, όπου υπάρχει επίσης το ακριβές βιβλικό χωρίο (*Βασιλειών Γ'*, 11, 1 – 13).

²⁴ Γένεσις 3, 17.

²⁵ Βλ. Δημητρίου Καϊμάκη, *Σύντομη εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη (μετάφραση επιλογής ενοτήτων από τη Βίβλο της Ιερουσαλήμ)*, εκτυπωτική Ε.Π.Ε. «Uniprint Hellas», Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 72 – 73. Σταύρου Ε. Καλαντζάκη, *Εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη*, (επιμέλεια Αθ. Παπαρνάκης Δρ. Θ.), Π. Πουρναρά, σελ. 506 – 508. Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, σημεία, νοήματα, αποτυπώματα*, σελ. 134.

στρατηγός των Αμμωνιτών, αν και εχθρός των Ισραηλιτών λέγει με έμφαση πως κανείς δεν μπορεί να νικήσει τους Ισραηλίτες, καθώς ο Θεός τους είναι ανίκητος κατά πάντα. Η μόνη περίπτωση να νικηθούν είναι μόνο όταν παραβούν τις εντολές του Θεού τους. Ο Ολοφέρνης στο άκουσμα αυτής της άποψης αγανακτεί σφόδρα καθώς δεν μπορεί να δεχτεί πως υπάρχει κάποιος, έστω και Θεός, που θα μπορούσε να νικήσει τους πανίσχυρους Βαβυλώνιους. Διατάζει να δέσουν τον στρατηγό Ολοφέρνη και να τον πετάξουν στο κάστρο της Βαιτυούλα, έτσι ώστε να δει ο ίδιος με τα μάτια του την άλλη μέρα την πλήρη καταστροφή των Ισραηλιτών.

Εκείνη τη στιγμή η Ιουδίθ μια ήσυχη, αξιοπρεπής, αλλά και πολύ ωραία χήρα δίνει τη δική της λύση. Βγάζει τα πένθιμα ρούχα, στολίζεται όσο μπορεί καλύτερα, και με προκλητική εμφάνιση μπαίνει στο στρατόπεδο του Ολοφέρνη. Ο Ολοφέρνης γοητεύεται αμέσως από την ομορφιά της και πιάνει κουβέντα μαζί της. Η Ιουδίθ δεν κρύβει το ποια είναι και του εξομολογείται πως όντως οι συμπατριώτες της αν παραβούν τη λατρεία στον αληθινό Θεό θα ηττηθούν και από τους εχθρούς τους και αυτή τη στιγμή είναι έτοιμοι να τις παραβούν, καθώς πεθαίνουν από την πείνα και τη δίψα.²⁶ Ο Ολοφέρνης γοητευμένος σφόδρα προκειμένου να την κάνει δική του της προτείνει να τη φιλοξενήσει τρεις μέρες στη σκηνή του. Η Ιουδίθ δέχεται και την τέταρτη μέρα τον μεθάει και με το σπαθί του, του κόβει το κεφάλι. Παίρνει το κεφάλι του, πηγαίνει στην πόλη των Ιεροσολύμων και κρεμάει το κεφάλι του έξω από τα τείχη. Όπως ήταν αναμενόμενο η εικόνα του κρεμασμένου κεφαλιού του ίδιου του αρχιστρατήγου προκαλεί πανικό στους Βαβυλώνιους στρατιώτες, οι οποίοι αλλοπαρμένοι δεν ξέρουν που να απευθυνθούν. Εύκολα τώρα οι Ισραηλίτες ορμούν και απομακρύνουν τους έντρομους Βαβυλώνιους. Η Ιουδίθ ανακηρύσσεται αρχηγός των Ισραηλιτών και αρχίζουν όλοι να υμνούν τον Ζωντανό Θεό.²⁷

Είναι χαρακτηριστικό πως ο άγνωστος συγγραφέας του συγκεκριμένου βιβλίου,²⁸ (το οποίο σημειωτέον δεν σώζεται στο πρωτότυπο εβραϊκό κείμενο αλλά μόνο στην μετάφραση των Ο΄), που ζει τον 2^ο π.Χ. αιώνα, χρησιμοποιεί ένα ιστορικό πρόσωπο, την Ιουδίθ, που όντως έζησε, κατά πάσα πιθανότητα στα χρόνια του

²⁶ Ο Νίκος Ματσούκας παρατηρεί πως τελικά ο Αχιώρ είναι απόλυτο δίκιο. Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης*, σελ. 135 : «και σ' αυτό το σημείο έχει δίκιο ο Αχιώρ!».

²⁷ Ιουδίθ, 10 – 16.

²⁸ Το πιο πιθανό πως είναι Ιουδαίος της Παλαιστίνης που το έγραψε σε εβραϊκή ή αραμαϊκή γλώσσα. Βλ. Σταύρου Ε. Καλαντζάκη, *Εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη*, (επιμέλεια Αθ. Παπαρνάκης Δρ. Θ.), Π. Πουρναρά, σελ. 505.

Αρταξέρξη Ώγου, δηλαδή 4^ο αιώνα (359 – 338),²⁹ την τοποθετεί δύο αιώνες πιο πριν, στη Βαβυλώνια αιχμαλωσία και τελικά τη βάζει όχι μόνο το καταλυτικό πρόσωπο τους έργου του, αλλά και την αρχηγό των Ισραηλιτών. Σε μία καθαρά ανδροκρατούμενη κοινωνία μία γυναίκα γίνεται αρχηγός ενός έθνους, έστω και μικρού. Το εξόχως αξιοπρόσεκτο είναι πως το κείμενο που μας σώζεται είναι μόνο της μεταφράσεων των εβδομήκοντα που είχαν έντονη ελληνική παιδεία. Και έτσι μία καθαρά ανδροκρατούμενη νοοτροπία, όπως αυτή των αρχαίων Ελλήνων, την οποία γνώριζαν άριστα οι μεταφραστές της Παλαιάς Διαθήκης, μεταφράζουν από το Εβραϊκό κείμενο στα ελληνικά πως μία γυναίκα φέρνει τη νίκη και γίνεται η αρχηγός των Ισραηλιτών.

Μία άλλη γυναίκα που επίσης παίζει σε κάποια φάση πολύ σημαντικό ρόλο στη μοίρα των Ισραηλιτών είναι η *Εσθήρ*. Η ιστορία της συνδέεται με τους Ιουδαίους της διασποράς καθώς η Εσθήρ δεν ζει στα Ιεροσόλυμα, αλλά στη διασπορά και συγκεκριμένα στα Σούσα, την πρωτεύουσα των Περσών, την εποχή του βασιλιά Ξέρξη Α΄, ο οποίος έγινε βασιλιάς το 486 – 464 π.Χ., (4 χρόνια μετά την ήττα των Περσών στη μάχη του Μαραθώνα από το στρατηγό Μιλτιάδη). Σύμφωνα με το κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης, ο βασιλιάς Ξέρξης Α΄ σε μεγάλη γιορτή που έκανε στα ανάκτορα του, κάλεσε την γυναίκα του Αστίβ να παρουσιαστεί μπροστά στους καλεσμένους του, για να δουν όλοι την ομορφιά της. Εκείνη αρνήθηκε, και ο βασιλιάς νιώθοντας μεγάλη ντροπή, την διώχνει από το παλάτι. Για να βρει λοιπόν καινούρια γυναίκα, την οποία θα καταστήσει και βασίλισσα, διατάζει να παρουσιαστούν μπροστά του, όλες οι ωραίες κοπέλες της επικράτειας του, ανεξαρτήτως εθνικότητας. Προσέρχεται λοιπόν και η Εσθήρ, μία πολύ όμορφη Ιουδαία, που δεν ζει μόνιμα στα Ιεροσόλυμα, αλλά στα Σούσα. Ο Ξέρξης καταγοητεύεται και την παντρεύεται καθιστώντας επίσημη γυναίκα του. Έτσι από εδώ και στο εξής βασίλισσα της ισχυρής αυτοκρατορίας των Περσών είναι μία Ισραηλίτισσα, η Εσθήρ.

Η Εσθήρ έχει έναν θείο, τον Μαρδοχαίο, ο οποίος είναι αυλικός του βασιλιά ανακαλύπτει μία συνωμοσία εναντίον του Ξέρξη. Τον ενημερώνει εγκαίρως, οι ένοχοι τιμωρούνται και ο Ξέρξης σώζεται, νιώθοντας βαθιά ευγνωμοσύνη για τον Μαρδοχαίο. Ο Μαρδοχαίος όμως αρνείται κατηγορηματικά να προσκυνήσει τον Αμάν, τον πρωθυπουργό του βασιλιά, όπως απαιτούσε η βασιλική διαταγή για όλους

²⁹ Πρβλ. Νίκου Μαρτσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης*, σελ. 134.

τους υποτελείς της χώρας, και ο Αμάν αποφασίζει να τον βγάλει από την μέση. Τον διαβάλλει στον Ξέρξη, ο Ξέρξης μη δίνοντας ιδιαίτερη σημασία συγκατανέβει, και με το βασιλικό διάταγμα που φυσικά δεν το πληροφορείται ακόμα κανείς, ορίζεται η ημέρα εξόντωσης των Ιουδαίων ολόκληρης της αυτοκρατορίας. Η ημέρα αυτή βγαίνει με κλήρο, και είναι η 14^η του μηνός Αδάρ,³⁰ που είναι μεταξύ Φεβρουαρίου και Μαρτίου.³¹ Στη διατύπωση του διατάγματος είναι εμφανής η προσωπική σφραγίδα του Αμάν, χωρίς την πλήρη γνώση του Ξέρξη.

Ο Μαρδοχαίος πληροφορείται τα γεγονότα και τρέχει να ενημερώσει τη βασίλισσα ανιψιά του Εσθήρ, που είναι Εβραία, για να τους γλιτώσει. Η Εσθήρ, αν και διστάζει στην αρχή, πείθεται εν τέλει και αποφασίζει να βάλει μπροστά το γυναικείο σχέδιο της. Ετοιμάζει ένα λαμπρό συμπόσιο και καλεί τον βασιλιά και τον πρωθυπουργό του. Πάνω στο γλέντι, σαγηνευμένος ο βασιλιάς, της υπόσχεται πως θα ικανοποιήσει κάθε επιθυμία της, και η Εσθήρ μόλις λαμβάνει την ανδρική του υπόσχεση, του αποκαλύπτει πλήρως το σατανικό σχέδιο του Αμάν σχετικό με το περιώνυμο βασιλικό διάταγμα. Νευριασμένος ο Ξέρξης διατάζει τον θάνατο του πρωθυπουργού, δια απαγχονισμού, και φυσικά ανακαλεί το σχετικό διάταγμα, και ο Μαρδοχαίος γίνεται ο νέος πρωθυπουργός της χώρας. Όμως συμβαίνει και κάτι άλλο. Οι Ιουδαίοι δέχονται επίθεση από εχθρούς τους, και πρέπει να αμυνθούν. Βασιλικό διάταγμα, και πάλι με τη βοήθεια της Εσθήρ, είναι με το μέρος των Ιουδαίων στην επίθεση που πρόκειται να δεχθούν από τους εχθρούς του. Πράγματι νικούν και εμφανίζονται τώρα ως οι ισχυροί της περσικής αυτοκρατορίας.³² Είναι προφανές πως όλες αυτές οι επιτυχίες δεν θα είχαν συμβεί, αν δεν υπήρχε μία γυναίκα η Εσθήρ,³³ η οποία όχι μόνο έγινε βασίλισσα, αλλά είχε καταφέρει να αποκτήσει και την πλήρη εμπιστοσύνη του συζύγου της. Και σε αυτήν την περίπτωση η γυναίκα εξαιρείται που

³⁰ Εσθήρ 3, 7.

³¹ Δημητρίου Καϊμάκη, *Οι θεσμοί της Παλαιάς Διαθήκης (Πανεπιστημιακές παραδόσεις)*, εκδ. Simbo Θεσσαλονίκη 1995, σελ. 132.

³² Ο αναγνώστης μπορεί να πάρει περισσότερες πληροφορίες στο προαναφερθέν έργο του Σταύρου Ε. Καλαντζάκη, *Εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη*, σελ. 515, καθώς και στο κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης Εσθήρ 2 – 10.

³³ Πρβλ. Δημητρίου Καϊμάκη, *Σύντομη εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη (μετάφραση επιλογής ενοτήτων από τη Βίβλο της Ιερουσαλήμ)*, εκτυπωτική Ε.Π.Ε. «Uniprint Hellas», Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 73 : «Το βιβλίο της Εσθήρ διηγείται, όπως ακριβώς και το βιβλίο της Ιουδίθ, μια ακόμη περίπτωση σωτηρίας του έθνους, η οποία οφείλεται σε μία γυναίκα»

παίρνει την εξέχουσα θέση της στο λαό του Ισραήλ, και της διασποράς φυσικά, από τον οποίο θα βγει κάποια μέρα ο Μεσσίας.

Ύστερα από αυτά τα γεγονότα καθιερώνεται η εορτή των Πουρίμ, που θα πει η εορτή των Κλήρων, κατά την οποία οι Ισραηλίτες πανηγυρικά γιόρταζαν αυτήν την ευεργεσία του Θεού. Πήρε την ονομασία η εορτή των κλήρων ακριβώς γιατί ο Αμάν είχε ρίξει κλήρους για να ορίσει την ημέρα εξόντωσης των Ισραηλιτών.³⁴

Οι γυναίκες και η σημασία τους παρουσιάζονται και σε άλλα σημεία της Γραφής. Όταν ο Ισραήλ χωρίστηκε σε δύο βασιλεια μετά το θάνατο του Σολομώντα, το βόρειο και το νότιο, γνωρίζουμε πως το βόρειο βασίλειο καταστράφηκε το 722 π.Χ. και το νότιο το 587 π.Χ. Το 587 μετά την καταστροφή του νότιου βασιλείου οι Ισραηλίτες μεταφέρθηκαν αιχμάλωτοι στη Βαβυλώνα, όπου ζούσαν κάτω από την τυραννική παρουσία του Ναβουχοδονόσορα. Καθώς περνούσαν τα χρόνια μεταφέρθηκαν σιγά – σιγά όλοι οι Ισραηλίτες. Έτσι πολύ λίγα χρόνια αργότερα το 605 π.Χ. μεταφέρθηκε και ο νεαρός Δανιήλ με τους τρεις φίλους *Ανανία*, *Μισαήλ* και *Αζαρία*, οι οποίοι θα μείνουν στην ιστορία γνωστοί ως οι τρεις παίδες *έν καμίνω*, γιατί θα μπουν στο καμίνι να καούν ζωντανοί και βγουν ανέπαφοι και ο Δανιήλ γιατί θα μπει στο λάκκο των λεόντων όταν θα αρνηθεί να σταματήσει την προσευχή του στον αληθινό Θεό και τελικά και αυτός θα βγει ανέπαφος και ζωντανός από τον λάκκο με τα θηρία. Βέβαια και οι τέσσερις αυτοί φίλοι θα αλλάξουν ονόματα από τους Βαβυλώνιους και θα μετονομαστούν ο Δανιήλ σε *Βαλτάσαρ* και οι τρεις παίδες αντίστοιχα σε *Σεδράχ*, *Μισάχ* και *Αβδεναγώ*.³⁵ Οι τέσσερις αυτοί φίλοι ζουν επί βασιλείων Ναβουχοδονόσορα, του Βαλτάσαρ που ήταν γιος του Ναβουχοδονόρα και του Μήδου βασιλιά Δαρείου. Ο Δανιήλ πεθαίνει το 536, 40 περίπου χρόνια από την εξορία του στη Βαβυλώνα. Ύστερα από 70 περίπου χρόνια από τη Βαβυλώνα αιχμαλωσία, το 515 π.Χ., όταν οι Βαβυλώνιοι κυριεύθηκαν από τους Πέρσες, ο βασιλιάς Δαρείος σύμφωνα με το διάταγμα του Κύρου αποφάσισε να επιτρέψει ένα μέρος των Ισραηλιτών, με αρχηγό τον Ζοροβάβελ, να γυρίσουν στα Ιεροσόλυμα και να ξαναχτίσουν το ναό τους. Πριν την ιστορική επιστροφή τους έγινε στο παλάτι του βασιλιά ο εξής διαγωνισμός. Μετά από ένα συμπόσιο του βασιλιά Δαρείου, όπου μετείχαν όσοι ήταν στην υπηρεσία του, πήγαν όλοι να ξεκουραστούν. Τότε οι τρεις νεαροί σωματοφύλακες του βασιλιά συμφώνησαν μεταξύ τους να γράψουν σε τρία

³⁴ Σταύρου Ε. Καλαντζάκη, *Εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη*, σελ. 525 – 526.

³⁵ Δανιήλ 1, 6 – 7.

σημειώματα ποιο πράγμα στον κόσμο θεωρούν ως το πιο σημαντικό. Κατόπιν θα σφράγιζαν τα σημειώματα τους, θα τα έβαζαν κάτω από το προσκέφαλο του βασιλιά και όταν ο βασιλιάς θα σηκώνονταν θα τα διάβαζε και θα βράβευε εκείνον που θα έγγραφε την ευφυέστερη απάντηση.³⁶

Ο πρώτος είπε πως το πιο ισχυρό πράγμα στο κόσμο είναι το κρασί. Ο δεύτερος πως το πιο ισχυρό πράγμα είναι η δύναμη του βασιλιά και ο τρίτος σωματοφύλακας που ήταν ο Ζοροβάβελ των Ισραηλιτών, είπε πως το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο είναι οι γυναίκες! (οι γυναίκες γεννούν τους σημαντικούς άνδρες, οι γυναίκες ράβουν τα ρούχα των ανδρών και οι γυναίκες τιμούν τους άνδρες³⁷). Επειδή, όμως, και η γυναίκα χάνεται μέσα στη ματαιότητα, το σημαντικότερο πράγμα τελικά στον κόσμο είναι η αλήθεια γιατί αυτή ζει αιώνια, δεν λαμβάνει υπόψη της πρόσωπα ή διαφορές και κάνει πάντοτε το σωστό και ποτέ το άδικο.³⁸ Ο Δαρείος ενθουσιάστηκε με αυτήν την απάντηση και ως έπαθλο άφησε τον Ζοροβάβελ και μερίδα του λαού του να επιστρέψουν την άλλη μέρα στην πατρίδα τους. Ο ενδιαφέρον αυτός διαγωνισμός είναι γραμμένος στην Παλαιά Διαθήκη και συγκεκριμένα στο βιβλίο *Έσδρας Α'*.³⁹

Οι γυναίκες στην Παλαιά Διαθήκη συνδέονται και με θαυματουργικά γεγονότα, όπως η γνωστή Σάρρα. Η Σάρρα γέννησε σε μεγάλη ηλικία με θαυματουργικό τρόπο τον Ισαάκ. Καθώς από τον Ισαάκ, γιο του Αβραάμ γεννιούνται όλοι οι μεγάλοι προφήτες και βασιλείς, Δαβίδ και Σολομών, από τη γενιά των οποίων θα προέλθει ο Μεσσίας, η Σάρρα με την ατεκνία της και τον θαυματουργικό τρόπο γέννησης, καθίσταται κεντρικό πρόσωπο στην Παλαιά Διαθήκη. Το ίδιο συμβαίνει και με μία άλλη γυναίκα την Άννα, σύζυγο του Ελκανά, πρόσωπο που αναφέρεται στο *Α' Βασιλείων* της Παλαιάς Διαθήκης. Πράγματι η Άννα θα γεννήσει γιο με θαυματουργικό τρόπο, σε μεγάλη ηλικία, τον Σαμουήλ,⁴⁰ ο οποίος θα γίνει ο πιο σημαντικός προφήτης του λαού όταν θα γυρίσουν από την αιχμαλωσία της Αιγύπτου. Αυτός θα χρίσει και τον πρώτο βασιλιά του Ισραήλ, τον Σαούλ, παρά την έντονη, αρχική του, αντίδραση καθώς η εγκατάσταση βασιλιά, κατά το πρότυπο των γειτονικών λαών, θα σήμαινε έλλειψη εμπιστοσύνης στο Θεό. Ο Σαούλ θα αποδειχθεί

³⁶ Έσδρας Α', 3, 8 – 9.

³⁷ Έσδρας Α', 4, 13 – 17.

³⁸ Έσδρας Α', 4, 34 – 40.

³⁹ Για περισσότερες πληροφορίες Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης*, σελ. 116 – 117.

⁴⁰ Α' Σαμουήλ (Βασιλείων Α') 1 – 2.

ακατάλληλο γι' αυτή τη θέση και τελικά θα εγκαταστήσει βασιλιά τον Δαβίδ, προπάτορα του Μεσσία. Έτσι μία ακόμα γυναίκα, η Άννα του Ελκανά, γίνεται σημαντικό πρόσωπο στην ιστορία του Ισραήλ, η οποία συνδέεται, και στα 49 βιβλία της Π.Δ., άμεσα με την προετοιμασία του ερχομού του Μεσσία. Με θαυματουργικό τρόπο γεννιέται και ο κριτής Σαμψών καθώς είναι γιος του Μανώε και «της στείρας γυναίκας του από τη Σαραά».⁴¹

Γυναικεία πρόσωπα πρωταγωνιστούν σε μεγάλο βαθμό και στην Καινή Διαθήκη. Δεν αναφερόμαστε φυσικά στην Παναγία, που τη θεωρούμε το δεδομένο πρόσωπο που κατέχει κεντρικότατο ρόλο και στην Αγία Γραφή και στη μετέπειτα βυζαντινή θεολογία, αλλά σε πλείστες όσες γυναίκες, όπως η Μαρία η Μαγδαληνή που κατάλαβε αμέσως ποιος ήταν πραγματικά ο Μεσσίας, η Μαρία του Κλωπά, η Ελισσάβετ, η μητέρα του Προδρόμου, που με το δικό τους τρόπο βάζουν το δικό τους λιθαράκι στην νέα πραγματικότητα που έφτασε, και αυτή είναι φυσικά ο Ιησούς Χριστός. Ίσως μία από τις πιο ευγενικές γυναικείες μορφές της Καινής Διαθήκης να είναι η γυναίκα του Πιλάτου. Την ώρα που όλοι, Ιουδαίοι και Ρωμαίοι, ζητούσαν να σκοτώσουν ένα αθώο, η γυναίκα του Πιλάτου ήταν η μόνη από το ρωμαϊκό περιβάλλον που αρνιούνταν. Είχε δει στον ύπνο της πως ο Ιησούς είναι αθώος. Ο Ματθαίος γράφει το εξής χαρακτηριστικό στο ευαγγέλιο του : «Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος (εννοείται ο Πιλάτος) ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.»⁴² Μέσα σε εκείνη την κακοήθεια των στημένου δικαστηρίου, των ψευδομαρτύρων αλλά και της ανανδρείας του Πιλάτου με το *νίπτω τα χείρας μου*⁴³, μόνο μία γυναίκα θέλει την αθώωση του Ιησού Χριστού, και αυτή είναι η γυναίκα του στρατιωτικού διοικητή.

Ένας σύγχρονος στοχαστής, ο Νίκος Ματσούκας, αναφερόμενος στην παρουσία των γυναικών στην Παλαιά Διαθήκη λέγει πως «ο μητροκεντρικός πολιτισμός δεν είναι καθαρό προϊόν της γυναικείας φύσης, αλλά μιας ανθρώπινης προόδου, μίας συμφιλίωσης, όσο είναι εφικτό, μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας,

⁴¹ Νίκου Ματσούκα, *Παλαιάς και Καινής Διαθήκης*, σελ. 66

⁴² Ματθ. 27, 19.

⁴³ Ματθ. 27, 24 – 25 : «λαβὼν ὕδωρ ἀπενίστατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὀψεσθε».

δηλαδή μιας άρσης των ανταγωνιστικών θέσεων». ⁴⁴ Πράγματι στην Αγία Γραφή δεν υπάρχει καμία ανταγωνιστικότητα μεταξύ άνδρα και γυναίκας, όπως τουλάχιστον εμφανίστηκε στις μετέπειτα τεχνοκρατικές κοινωνίες, αλλά πορεία που οδεύει σε μία τελείωση και θεραπεία της ανθρώπινης φύσεως. Τελείωση που κορυφώνεται στην ενανθρώπιση, η οποία είναι και η τέλεια θεοφάνεια, και συνεχίζεται δυναμικά στην παρούσα φάση της εκκλησίας, την οποία διανύουμε τώρα, οδεύοντας προς τα έσχατα. Τα πολιτικά συστήματα ενδιαφέρονται, και πολύ σωστά πράττουν, για τα δικαιώματα του άνδρα και τη γυναίκας μέσα στην κοινωνία, ενώ η θεολογία για τη θεραπεία της ανθρώπινης φύσεως που είναι κοινή στον άνδρα και στην γυναίκα. Βέβαια η θεραπεία του ανθρώπου έχει και αντίκτυπο στο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα, καθώς θεραπευμένοι άνθρωποι έχουν και σωστή παρουσία μέσα στα κοινωνικά συστήματα. Οι γυναίκες της Παλαιάς Διαθήκης δεν διεκδικούν κοινωνική θέση ή εξύψωση (καλοδεχόμενα βέβαια και αυτά όπου υπάρχουν), αλλά μετοχή στην κοινή πορεία της κοινότητας που αναμένει τον ερχομό του Μεσσία.

Τα γυναικεία πρόσωπα όπως η Εύα, η Δεββώρα, η Ιαήλ, η Αβιγαία, η Σάρρα, η Ρεββέκα, η Ραάβ, η Δαλίδα, που θα φέρει τελικά μία καταστροφή παραπλανώντας τον Κριτή Σαμψών, η Ρουθ, η Ιουδίθ, η Εσθήρ, η Άννα του Ελκανά, συνθέτουν έναν υψηλό μητριαρχικό πολιτισμό, όπου η γυναίκα είναι αυτή που κυριαρχεί και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό πολλά πράγματα της ιστορίας της θείας οικονομίας που τελικά δεν είναι άλλη από την ιστορία όλης της ανθρωπότητας. ⁴⁵

⁴⁴ Νίκου Ματσούκα, *Η Εύα της θεολογίας και η γυναίκα της ιστορίας*, δημοσιευμένο στο *Μυστήριον ἐπὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων καὶ ἄλλα μελετήματα*, εκδ. Π. Πουρναρά 1992, σελ. 286.

⁴⁵ Πρβλ. για το πώς εκλαμβάνεται η θεολογία την ιστορία της θείας οικονομίας στο προαναφερθέν έργο του Νίκου Ματσούκα, *Η Εύα της θεολογίας και η γυναίκα της ιστορίας*, σελ. 273.